

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДІАГНОСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Резюме

У статті проаналізовано наукові засади педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладах у системі післядипломної освіти. Наголошується на тому, що педагогічне моделювання становить предмет дослідження для широкого спектру українських та іноземних науковців, які надають різні інтерпретації поняттю “педагогічне моделювання”. **Метою статті** є аналіз теоретичних та практичних основ сучасної педагогічної науки щодо проблеми педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти та схарактеризувати його основні етапи. **Методи дослідження:** аналіз, синтез, порівняння, систематизація науково-педагогічних джерел, присвячених дослідженню педагогічного моделювання формування та розвитку компетентностей фахівців. **Результати:** на основі аналізу наукових розвідок з порушеної проблеми було досліджено та схарактеризовано основні етапи педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів – цілепокладання (аналіз потреб і професійного контексту), планування (підготовка до розроблення, створення чи удосконалення програми та забезпечення необхідними ресурсами), проєктування моделі (формулювання конкретних завдань), розроблення методики (створення чітких алгоритмів діяльності та підбір методів, прийомів, інструментів, засобів), визначення критеріїв оцінювання розвиненості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів (об’єднують всі аспекти її прояву, слугують з’ясуванню ефективності функціонування моделі), впровадження (інтеграція визначених підходів, принципів, методики, діагностичного інструментарію). Окреслено перспективи подальших досліджень з порушеної проблеми.

Ключові слова: діагностична компетентність; методика адаптивного розвитку; модель; освіта; педагогічне моделювання; професіоналізм.

Вступ. Впровадження сучасних методик і підходів до педагогічної діяльності є актуальною та невід’ємною частиною процесу підготовки висококваліфікованих викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів (далі – ВВНЗ). Забезпечення якості освіти вимагає не лише глибоких знань та професійних навичок викладачів іноземних мов ВВНЗ щодо методики викладання іноземних мов, а й їх здатності ефективно діагностувати та адаптувати свою педагогічну діяльність до потреб військовослужбовців, які опановують іноземну мову. Саме тому, актуальним завданням системи післядипломної освіти є забезпечення безперервного та цілеспрямованого розвитку викладачів іноземних мов ВВНЗ. З метою дотримання послідовності, системності, цілісності підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов ВВНЗ щодо розвитку їхньої діагностичної компетентності доцільним постає здійснення педагогічного моделювання освітнього процесу в системі післядипломної освіти.

Наукові засади педагогічного моделювання в науково-педагогічній сфері віднайшли своє відображення у працях М. Анісімова (Анісімов, 2011), Н. Білик (Білик, 2005), С. Вітвіцької (Вітвіцька, 2019), С. Гончаренка (Гончаренко, 1997), О. Дубасенюк (Дубасенюк, 2008), О. Єжова (Єжова, 2014), Л. Ковальчук (Ковальчук, 2020), Є. Лодатка (Лодатко, 2023), І. Осадного (Осадчий, 2016), І. Підласого (Підласий, 1995). Питання моделювання формування та розвитку різних видів компетентностей суб’єктів педагогічної освіти в педагогічній теорії та практиці у своїх дослідженнях висвітлювали В. Михайлов (Михайлов, 2021), В. Олійник (2021), В. Ягупов (2003), проблему конструювання моделей формування та розвитку компетентностей фахівців у вищій військовій школі у своїх дисертаційних дослідженнях вирішували М. Арістархова, К. Єргідзей, Л. Заїка, Н. Замотаєва, О. Застело, В. Кива, В. Крикун, О. Рибчук, В. Скрипнікова, Д. Погребняк, Н. Шалигіна. Досить системно й ґрунтовно у своїх наукових розвідках досліджують питання

ПЕДАГОГІКА

моделювання й іноземні вчені D. Clarke, H. Hollingsworth (Clarke & Hollingsworth, 2002), D. Freemam (Freemam, 1989), É. Delozanne, D. Prévít, B. Grugeon-Allys (Delozanne, Prévít & Grugeon-Allys et al., 2010).

Метою статті є проаналізувати теоретичні та практичні засади педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів ІМ ВВНЗ у сучасній педагогічній науці та схарактеризувати його основні етапи.

Методи та методики дослідження. З метою досягнення мети дослідження було застосовано комплекс теоретичних методів: аналіз, синтез, порівняння, систематизація науково-педагогічних джерел для визначення теоретичних та методичних положень досліджуваної проблеми.

Результати дослідження. Моделювання у сучасній педагогічній науці досліджується з різних педагогічних поглядів та наукових напрямів, що сприяє більш глибокому розумінню його значення та потенціалу для розвитку освіти. Так, О. Дубасенюк наголошує на тому, що “методологія моделювання зорієнтована на аналіз, визначення умов та шляхів розвитку педагогічної освіти і потребує формування багаторівневої системи моделі” (Дубасенюк, 2008: 20). Л. Султанова стверджує, що моделювання є інтегрованим методом, оскільки він об’єднує емпіричне та теоретичне і дає змогу ґрунтовніше проаналізувати сутність об’єкта дослідження, побачити його компоненти, взаємозв’язки між ними, відслідкувати його цілісність, а також уможливує вивчення процесу його реалізації (Султанова, 2016: 171). Своєю чергою, С. Вітвіцька сформулювала такі основні функції моделювання як методу наукового пізнання:

– функцію екстраполяції та інтерполяції, сутність якої полягає у тому, що модель надає додаткову інформацію про об’єкт дослідження. Зазначена функція властива демонстративним, ілюстративним та навчально-евристичним моделям;

– абстрагуюча функція, що дає змогу уявно відокремити певну властивість або ознаку з метою більш глибокого їх вивчення;

– синтезуюча функція, що акумулює властивості багатьох різних предметів, явищ і процесів та робить можливим поширити їх на об’єкти, поширення на які спочатку не передбачалось;

– евристична функція, яка забезпечує тимчасове переключення з реального об’єкта на уявний – модель;

– дидактична функція, згідно з якою педагогічне моделювання слугує підвищенню ефективності освітнього процесу.

– дескриптивна, яка забезпечує більш простіше пояснення процесів та явищ, які досліджуються завдяки абстрагуванню моделі;

– прогностична – уможливує передбачення майбутніх явищ та станів моделюючих систем та дає відповідь на запитання “що буде”;

– нормативна, що відповідає на запитання “як має бути?”, “якщо окрім системи, задано критерії оцінки її стану, то за рахунок використання оптимізації можливо не лише описати існуючу систему, але й побудувати її нормативний образ – з точки зору суб’єкта, інтереси та переваги якого відображені у заданих критеріях” (Вітвіцька, 2019: 19).

Науковець Є. Лодатко визначає педагогічне моделювання як процес проведення досліджень об’єктів у галузі педагогіки, що передбачає моделювання поняттєвих, процесуальних, структурно-змістових, або концептуальних характеристик освітнього процесу. Є. Лодатко наголошує, що моделювання – це завжди якийсь процес не залежно від того, на що воно націлене: на відповідне дослідження чи конструювання. Враховуючи ціль моделювання, яка полягає в дослідженні педагогічних об’єктів і явищ, педагогічне моделювання є дослідженням педагогічних об’єктів (явищ) за допомогою моделювання для вивчення характеристик або умов існування цих об’єктів. На думку науковця, об’єктом педагогічного моделювання завжди є освітній процес, який реалізується або планується для впровадження в соціокультурному контексті або в певному місці протягом визначеного часового і просторового обмеження. Предметом педагогічного моделювання виступають “організаційні структури освітніх систем, окремі “сторони” або характеристики освітнього процесу, його результативні показники (приміром, компетентнісні досягнення суб’єктів) тощо” (Лодатко, 2023: 92).

Погоджуємось із думкою науковця, і визначаємо у дослідженні об’єктом моделювання – підвищення кваліфікації викладачів іноземних мов ВВНЗ у системі післядипломної освіти, а предметом моделювання – змістовні та структурні характеристики й взаємозв’язки процесу розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у системі післядипломної освіти. У дослідженні педагогічне моделювання передбачає теоретичне обґрунтування, змістовну інтерпретацію, аналіз педагогічного процесу розвитку діагностичної компетентності викладачів

ІМ ВВНЗ на основі єдності структурних компонентів моделі, концептуальних, теоретичних та емпіричних знань, що забезпечують ефективність даного процесу та результату. Мета педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ полягає в конструюванні педагогічної моделі, яка сприятиме підвищенню ефективності даного процесу.

Науковці переконані, що з метою забезпечення ефективності педагогічного моделювання необхідно дотримуватися таких основних його етапів:

- вивчення проблеми побудови моделі та визначення функцій об'єкта, який досліджується, його місця та ролі у системі освіти;
- постановка завдань для з'ясування компонентів моделі, її ефективного функціонування та діагностики;
- виокремлення необхідних компонентів моделі та визначення критеріїв для їх діагностики;
- встановлення взаємозв'язків (логічних, функціональних, семантичних, технологічних та ін.) між визначеними раніше компонентами моделі;
- розроблення моделі та передбачення її динаміки (Дубасенюк & Іванченко: 14).

Разом із тим, вони визначили та сформулювали структуру процесу моделювання, яка відповідає такому алгоритму:

1. Постановка завдання;
2. Створення або вибір моделі;
3. Дослідження моделі;
4. Перенесення знань з моделі на оригінал (Дубасенюк & Іванченко, 2002:14).

Вчені зазначають, що метод моделювання ґрунтується на синтетичному підході, який уможливує виділення цілісних систем і дослідження їх функціонування. Головною перевагою моделювання, на думку науковців, є цілісність інформації (Дубасенюк & Іванченко, 2002: 14).

Аналіз теоретичних засад педагогічного моделювання у науково-педагогічній літературі дає змогу визначити завдання педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ :

- цілеспрямоване, системне та послідовне опанування викладачами іноземних мов ВВНЗ змістовними складовими діагностичної компетентності із застосуванням ефективних організаційних форм, методів, засобів, технологій для її розвитку;
- розвиток здатності та готовності обирати, розробляти діагностувальний інструментарій, проводити діагностичні заходи, забезпечувати діагностичний супровід;
- спонукання викладачів іноземних мов ВВНЗ до самоаналізу, самооцінювання, переосмислення власної діагностичної діяльності, безперервного самовдосконалення з метою усвідомлення себе суб'єктами діагностичної діяльності та актуалізації результатів навчання та їхнє застосування на практиці;
- стимулювання самостійності, ініціативності та відповідальності викладачів іноземних мов ВВНЗ за власний професійний розвиток.

Окрім того, узагальнення та систематизація науково-педагогічних досліджень дають нам можливість виокремити такі етапи педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ: *цілепокладання, планування, проєктування моделі, розроблення методики, визначення критеріїв оцінювання, впровадження*.

Розглянемо кожен етап педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ детально.

Цілепокладання. Процес розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов представляє комплексний підхід, який починається з аналізу та контекстуалізації конкретних потреб цієї категорії викладачів іноземних мов ВВНЗ. Цей етап вимагає зваженого аналізу ключових аспектів щодо виконання професійних завдань та контексту викладання, що є фундаментом для подальших кроків з метою створення методологічної бази та інших педагогічних ініціатив щодо розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов. Окрім аналізу потреб, конкретних завдань необхідно з'ясувати, які цілі ставлять перед собою викладачі іноземних мов ВВНЗ щодо свого професійного розвитку, їхній професійний досвід, педагогічний стаж з метою реалізації індивідуального підходу до навчання та розвитку діагностичної компетентності. Специфічні вимоги до діагностування навчальних досягнень учнів також є важливим аспектом аналізу, оскільки вони можуть варіювати в залежності від внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як освітні програми, вимоги мовних сертифікатів та інші стандарти. Такий детальний аналіз сприяє розумінню конкретних потреб і вимог, які необхідно враховувати з

ПЕДАГОГІКА

метою здійснення результативного розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов. Отже, аналіз потреб і професійного контексту викладачів іноземних мов ВВНЗ включає глибокий і критичний огляд їхніх професійних завдань, рівня досвіду, специфічних вимог до діагностики навчальних досягнень, що створює основу для подальших заходів у розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ та сприяє ефективній адаптації педагогічних стратегій до конкретних потреб певної групи фахівців.

На основі системного уявлення щодо процесу розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ здійснюється *планування* – важливий етап педагогічного моделювання. Зазначений етап передбачає підготовку до розроблення, створення чи удосконалення програми для розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ з урахуванням їхнього досвіду та педагогічного стажу й уможливорює забезпечення систематичного, структурованого навчання у ході підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти. Підготовка навчального плану включає ключові аспекти: визначенні навчальних цілей, які мають бути конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та часовими; визначення навчальних завдань; забезпечення викладачів іноземних мов ВВНЗ необхідними ресурсами (навчальні матеріали, методична література, доступ до онлайн-ресурсів, програмне забезпечення; забезпечення постійного зворотного зв'язку).

Проектування моделі для розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ є важливим етапом, що вимагає систематичного та наукового підходу. Модель має на меті структурувати та розглядати ключові аспекти, що впливають на розвиток діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ, забезпечуючи їм засоби та стратегії для досягнення високих стандартів діагностування навчальних досягнень учнів. Модель розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ допомагає забезпечити ефективний інтегрований підхід до розвитку їхньої діагностичної компетентності, що є важливим чинником підвищенні якості освітнього процесу. На даному етапі на основі теоретичного та емпіричного дослідження та отримання відомостей щодо сучасного стану розвиненості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ здійснюється формулювання конкретних завдань щодо розвитку зазначеної компетентності.

Розроблення методики розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ, яка полягає у розробленні чітких алгоритмів діяльності, спрямованих на оптимальне здійснення педагогічного процесу. Забезпечення практичної діяльності з опанування змісту освіти із використанням спеціально підібраної системи методів, прийомів, інструментів, засобів тощо.

Визначення критеріїв оцінювання розвиненості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ з метою з'ясування ефективності функціонування моделі, вивчення результативності дій кожного з її компонентів. Визначені критерії та показники для здійснення інтегрального оцінювання рівня розвиненості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ мають об'єднувати всі елементи її вираження. Врахування цих елементів є важливим для забезпечення повного розуміння рівня сформованості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ для того, щоб розпочати планування необхідних заходів для послідовного та комплексного її розвитку.

Впровадження розробленої педагогічної моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у контекст освітнього процесу вимагає ретельної підготовки, оцінки, та системного підходу. Впровадження моделі є одним із ключових етапів у педагогічному моделюванні, оскільки воно передбачає інтеграцію визначених підходів, принципів, методики, діагностичного інструментарію з метою досягнення покращення якості післядипломної освіти та підвищення ефективності навчання.

Дискусія. Науковці вважають ефективним рішенням вдосконалення компетентностей фахівців застосовуючи метод моделювання, а отже побудови моделі процесу її розвитку або формування. Так А. Арістархова спроектувала андрагогічну модель розвитку іншомовної комунікативної компетентності викладачів ВВНЗ, яка містила методологічний, змістовний, технологічний та змістовно-діагностичний блоки (Арістархова, 2021); В. Крикун – модель формування іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління, яка включала концептуальний, змістовний, методичний, результативний блоки (Крикун, 2018); О. Рибчук – структурно-функціональну модель розвитку фахової компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти з блоком цілепокладання, теоретико-методологічним, змістовним, організаційно-процесуальним, діагностично-результативним блоками (Рибчук, 2020); В. Кива – структурно-функціональну

модель розвитку фахової компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти з концептуальним, змістовним, суб'єктним, методичним, діагностувально-результативним блоком (Кива, 2020).

О. Зстело, запропонувала професійно орієнтовану модель розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов, структурними компонентами якої є цільово-методологічний, змістовний, технологічний блок, діагностично-результативний блоки (Застело, 2018). Дослідження науковиці вказує на те, що методичною основою розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ визначено технологію інтегрального оцінювання розвиненості ІКК військовослужбовців (технологічний блок моделі). Однак переконані, що з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій та специфіку діагностичної функції викладачів іноземних мов ВВНЗ доцільно було б доповнити модель розвитку зазначеної компетентності методичним блоком із розробленою методикою, яка б була оптимізована та адаптована до контексту діагностичної діяльності викладачів іноземних мов ВВНЗ.

Проведене педагогічне дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальших досліджень потребують питання, пов'язані з проєктуванням моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ із визначенням її блоків: концептуального (із виокремленням принципів та підходів), змістовного (структура та зміст підготовки викладачів іноземних мов ВВНЗ), суб'єкт-суб'єктного (здійснення взаємодії між викладачами іноземних мов ВВНЗ і викладачем-фасилітатором, а також шляхом доповнення), методичного (методика розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ), діагностично-результативний адаптування (інструмент вимірювання сформованості та розвиненості діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ).

Висновок. На основі аналізу та систематизації теоретичних та практичних засад педагогічного моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ у сучасній педагогічній науці та різних підходів науковців щодо тлумачення поняття “педагогічне моделювання” було визначено, що педагогічне моделювання розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ є методом, який дає змогу теоретично обґрунтувати, інтерпретувати, проаналізувати педагогічний процес розвитку зазначеної компетентності на основі проєктування педагогічної моделі розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ дотримуючись єдності структурних компонентів моделі, концептуальних, теоретичних та емпіричних знань, що забезпечують результативність даного процесу.

З метою цілеспрямованого, системного, послідовного розвитку діагностичної компетентності викладачів іноземних мов ВВНЗ важливо здійснювати педагогічне моделювання з дотриманням запропонованих етапів: цілепокладання, планування, проєктування моделі, розроблення методики, визначення критеріїв оцінювання, впровадження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Анісімов, М. В. (2011). Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах. *ПОЛІУМ*. 464.
- Арістархова, М. С. (2021). *Розвиток іноземної комунікативної компетентності викладачів вищих військових навчальних закладів* (Дис. д-ра філ.). Репозиторій Національного університету оборони України.
- Білик, Н. І. (2005). Моделювання процесу навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів (Автореф. дис. канд. пед. наук). Репозиторій Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України.
- Вітвіцька, С. С. (2019). Моделювання як метод системного дослідження та проєктування освітнього простору у вищому навчальному закладі. *Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів*. Житомир: Видавець О. О. Євенок, 15-28. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/195390039.pdf>.
- Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ. Либідь, 373. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009714>.
- Дубасенюк, О. А. (2008). Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки і здобутки. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 8–28.
- Дубасенюк, О. & Іванченко, А. (2002). *Практикум з педагогіки*. ЖДПУ (2-ге вид.). URL: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf.

ПЕДАГОГІКА

Єжова, О. В. (2014). Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. *Наукові записки*. 2 (5), 202–207. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/228636549.pdf>.

Застело, О. В. (2018). *Розвиток діагностичної компетентності викладачів іноземних мов вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти* (Дис. д-ра філ.). Репозиторій Національного університету оборони України.

Кива, В. Ю. (2020). *Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти у процесі дистанційного навчання* (Дис. д-ра філ.). Репозиторій Національного університету оборони України.

Ковальчук, Л. О. (2020). *Моделювання науково-педагогічних досліджень*. Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Koval-chuk-L.-Modeliuvannia-naukovo-pedahohichnykh-doslidzhen-.Posibnyk.pdf>.

Крикун, В. Д. (2018). *Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління* (Дис. канд. пед. наук). Репозиторій Національного університету оборони України.

Лодатко, Є. (2023). *Педагогічне моделювання: моделювання*. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.

Михайлов, В. М. (2021). Педагогічне моделювання розвитку професійної компетентності фахівців із питань цивільної безпеки в системі післядипломної освіти. *Академічні студії. Серія "Педагогіка"*. 3 (1), 50–58. URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/59/53>.

Олійник, В. В. (2012). Сьогодення та перспективи розвитку післядипломної педагогічної освіти. *Пост Методика*. 4 (107), 2–6.

URL: <https://core.ac.uk/reader/32307910>.

Осадчий, І. Г. (2016). Педагогічне моделювання: що важливо знати педагогу? *Електронне наукове фахове видання "Народна освіта"*. 1 (28), 60–68.

URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3969.

Підласий, А. І. (1995). Педагогічні умови створення та застосування діагностичних експертних систем (Дис. канд. пед. наук). Репозиторій Черкаського інженерно-технологічного інституту.

Рибчук, О. О. (2020). *Розвиток фахової компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих військових навчальних закладів у системі післядипломної освіти* (Дис. д-ра філ.). Репозиторій Національного університету оборони України.

Спірін, О., Вакалюк, Т., Олексюк, В., Іванова, С., Мінтій, І., & Кільченко, А. (2023). Модель використання інформаційно-цифрових технологій для оцінювання результативності педагогічних досліджень. *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету"*, 14. 50–62.

URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/446/435>.

Султанова, Л. Ю. (2016). Обґрунтування методу моделювання у дослідженні процесу розвитку полікультурної компетентності майбутніх викладачів. *Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки*. 17, 169–174.

URL: https://lib.iitta.gov.ua/709658/1/vpm_2016_17_30.pdf.

Ягупов, В. В. (2003). Моделювання навчального процесу як педагогічна проблема. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 1, 28–37.

Clarke, D., & Hollingsworth, H. (2002). Elaborating a model of teacher professional growth. *Teaching and Teacher education*. 18, 947–967.

Delozanne, É., Prévôt, D., & Grugeon-Allys, B. et al. (2010). Vers un modèle de diagnostic de compétence. *Technique et Science Informatiques*. 29, 899–938.

Freeman, D. (1989). Teacher Training, Development, and Decision Making: A Model of Teaching and Related Strategies for Language Teacher Education. *Teachers of English to Speakers of Other Languages*. 23 (1), 27–45. <https://doi.org/10.2307/3587506>.

REFERENCES

Anisimov, M. V. (2011). Teoretyko-metodolohichni osnovy prohnozuvannia modelei u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh. *POLIUM* [Theoretical and Methodological Foundations of Forecasting Models in Vocational and Technical Educational Institutions. POLIUM]. 464.

Aristarkhova, M. S. (2021). Rozvytok inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti vykladachiv vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladiv [Development of Foreign Language Communicative

Competence of Instructors in Higher Military Educational Institutions. Repository of the National Defence University of Ukraine] (dys. d-ra fil.). Repozytorii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy.

Bilyk, N. I. (2005). Modeliuvannya protsesu navchannia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv (Avtoref. dys. kand. ped. Nauk). Repozytorii Tsentralnoho instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity APN Ukrainy [Modeling the Teaching Process in the System of Teacher Professional Development. Repository of the Central Institute of Postgraduate Pedagogical Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine].

Vitvitska, S. S. (2019). Modeliuvannya yak metod systemnoho doslidzhennia ta proektuvannya osvitnoho prostoru u vyshchomu navchalnomu zakladi. Modeliuvannya profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Modeling as a Method of Systematic Study and Design of the Educational Space in Higher Education Institutions. Modeling Professional Training in the Context of Eurointegration Processes] 15-28. Zhytomyr: Vydavets O. O. Yevenok.

URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/195390039.pdf>.

Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv. Lybid. 373. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009714>.

Dubaseniuk, O. A. (2008). Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovy poshuky i zdobutky. Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku [Conceptual Models of Pedagogical Education: Scientific Inquiries and Achievements. Professional Pedagogical Education: Modern Conceptual Models and Trends in Development.]. 8–28. Vyd-vo ZhDU im. I. Franka.

Dubaseniuk O., & Ivanchenko A. (Red.). (2002). Praktykum z pedahohiky [Pedagogy Workshop]. ZhDPU (2-he vyd.). URL: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf.

Yezhova, O. V. (2014). Klasyfikatsiia modelei v pedahohichnykh doslidzhenniakh. Naukovy zapysky [Classification of Models in Pedagogical Research. Scientific Notes]. 2 (5), 202–207. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/228636549.pdf>.

Zastelo, O. V. (2018). Rozvytok diahnostychnoi kompetentnosti vykladachiv inozemnykh mov vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv u systemi pisliadyplomnoi osvity (Dys. d-ra fil.). Repozytorii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [Development of Diagnostic Competence of Foreign Language Teachers of the Higher Military Educational Establishments in Postgraduate Education. Repository of the National Defence University of Ukraine].

Kyva, V. Yu. (2020). Rozvytok informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti vykladachiv systemy viiskovoi osvity u protsesi dystantsiinoho navchannia (Dys. d-ra fil.). Repozytorii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [Development of the information and communication competence of teachers in the system of military education in the process of distance learning. Repository of the National Defence University of Ukraine].

Kovalchuk, L. O. (2020). Modeliuvannya naukovo-pedahohichnykh doslidzhen. Vydavnychi tsestr LNU imeni Ivana Franka [Modeling of Scientific and Pedagogical Research. Publishing Center of Ivan Franko National University]. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/Kovalchuk-L.-Modeliuvannya-naukovo-pedahohichnykh-doslidzhen.-Posibnyk.pdf>.

Krykun, V. D. (2018). Formuvannya inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti maibutnikh mahistriv viiskovoho upravlinnia [Dys. kand. ped. nauk]. Repozytorii Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy [Formation of Foreign Language Professional Competence of Future Masters in Military Management (Ph.D. dissertation). Repository of the National Defence University of Ukraine].

Lodatko, Ye. (2023). Pedahohichne modeliuvannya: modeliuvannya. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan [Pedagogical Modeling: Modeling. Educational Book – Bohdan].

Mykhailov, V. M. (2021). Pedahohichne modeliuvannya rozvytku profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv iz pytan tsyvilnoi bezpeky v systemi pisliadyplomnoi osvity. Akademichni studii. Seriia "Pedahohika" [Pedagogical Modeling of the Development of Professional Competence of Civil Security Specialists in Postgraduate Education System. Academic Studies. Series "Pedagogy"]. 3 (1), 50–58.

URL: <http://academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/59/53>.

Oliinyk, V. V. (2012). Sohodennia ta perspektyvy rozvytku pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity. Post Metodyka [Present and Future Perspectives of Postgraduate Pedagogical Education Development. Post Methodology]. 4 (107), 2–6. URL: <https://core.ac.uk/reader/32307910>.

Osadchyi, I. H. (2016). Pedahohichne modeliuvannya: shcho vazhlyvo znaty pedahohu? Elektronne naukove fakhove vydannia "Narodna osvita" [Pedagogical Modeling: What is Important for the Educator to Know? Electronic Scientific Professional Publication "People's Education."]. 1 (28), 60–68. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3969.

Pidlasyi, A. I. (1995). Pedahohichni umovy stvorennia ta zastosuvannia diahnostychnykh ekspertnykh system (Dys. kand. ped. nauk). Repozytorii Cherkaskoho inzhenerno-tehnolohichnoho instytutu [Pedagogical Conditions for the Creation and Application of Diagnostic Expert Systems. Repository of Cherkasy Engineering and Technological Institute].

Rybuchuk, O. O. (2020). Rozvytok fakhovoi kompetentnosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin vyshchykh viiskovykh navchalnykh zakladiv u systemi pisliadyplomnoi osvity (Dys. d-ra fil.). Repozytorii Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy [Special Competence Development of Special Subjects Lecturers at Higher Military Educational Institutions in the Postgraduate Educational System. Repository of the National Defence University of Ukraine].

Spirin, O. M., Vakaliuk, T. A., Oleksiuk, V. P., Ivanova, S. M., Mintii, I. S., & Kilchenko, A. V. (2023). Model vykorystannia informatsiino-tsyfrovyykh tekhnolohii dlia otsiniuvannia rezul'tatyvnosti pedahohichnykh doslidzhen. Elektronne naukove fakhove vydannia "Vidkryte osvितnie E-seredovyshe suchasnoho universytetu" [Model for the Use of Information and Digital Technologies for Assessing the Effectiveness of Pedagogical Research. Electronic Scientific Professional Publication "Open Educational E-Environment of a Modern University"]. 14, 50–62.

URL: <https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/446/435>

Sultanova, L. Yu. (2016). Obgruntuvannia metodu modeliuвання u doslidzhenni protsesu rozvytku polikulturnoi kompetentnosti maibutnykh vykladachiv. Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Pedahohichni nauky [Substantiation of the Modeling Method in the Study of the Process of Developing Intercultural Competence in Future Teachers. Origins of Pedagogical Mastery. Pedagogical Sciences]. 17, 169–174.

URL: https://lib.iitta.gov.ua/709658/1/vpm_2016_17_30.pdf.

Yahupov, V. V. (2003). Modeliuвання navchalnoho protsesu yak pedahohichna problema. Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka [Modeling the Learning Process as a Pedagogical Issue. Continuous Professional Education: Theory and Practice] 1, 28–37.

Clarke, D., & Hollingsworth, H. (2002). Elaborating a model of teacher professional growth. *Teaching and Teacher Education* [in English]. 18, 947–967.

Delozanne, É., Prévot, D., & Grugeon-Allys, B. et al. (2010). Vers un modèle de diagnostic de compétence. *Technique et Science Informatiques* [in French]. 29, 899–938.

Freeman, D. (1989). Teacher Training, Development, and Decision Making: A Model of Teaching and Related Strategies for Language Teacher Education. *Teachers of English to Speakers of Other Languages* [in English]. 23 (1), 27–45. <https://doi.org/10.2307/3587506>.

Yu. Hryshchuk

SCIENTIFIC PRINCIPLES OF PEDAGOGICAL MODELING FOR THE DEVELOPMENT OF DIAGNOSTIC COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS AT HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS WITHIN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

Abstract

*The article analyzes the scientific foundations of pedagogical modeling of the development of diagnostic competence of foreign language teachers of higher military educational institutions within the framework of postgraduate education. It emphasizes that pedagogical modeling is the subject of research for a wide range of Ukrainian and foreign scholars who provide various interpretations of the concept of "pedagogical modeling". **The purpose** of the article is to analyze the theoretical and practical foundations of modern pedagogical science regarding the issue of pedagogical modeling of the development of diagnostic competence of foreign language teachers of higher military educational institutions within the system of postgraduate education and to characterize its main stages. **Research methods:** analysis, synthesis, comparison, systematization of scientific and pedagogical sources dedicated to the study of pedagogical modeling of the formation and development of professional competencies. **Results:** based on the analysis of scientific studies on the discussed issue, the main stages of pedagogical modeling of the development of diagnostic competence of foreign language teachers of higher military educational institutions were investigated and characterized. These stages include goal setting (analysis of needs and professional context), planning (preparation for program development, creation, or improvement and provision of necessary resources), model design (formulation of specific tasks), methodic development (creation of clear activity algorithms and selection of methods, techniques, tools), determination of criteria for assessing the development of diagnostic competence of foreign language teachers of higher military educational institutions (uniting all aspects of its manifestation, serving to clarify the effectiveness of the model's functioning), and implementation (integration of defined*

approaches, principles, methodic, diagnostic tools). The article outlines the prospects for further research on the discussed issue.

Keywords: *adaptive development methodic; diagnostic competence; education; model; pedagogical modeling; professionalism.*

DOI

УДК 374.7.09

Т. Дудка

ФЕНОМЕН НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ КРИЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЙ

Резюме

Змістовий сегмент тематики статті торкається однієї із найбільш значущих андрагогічних проблем – особливостей феномену навчання дорослих. Підкреслено пріоритетність впливу соціокультурних реалій на траєкторію організації та реалізації завдань навчання дорослої цільової аудиторії. Останню тенденційність співвіднесено із сучасними запитами ринку праці та існуючими викликами науково-технічного прогресу.

Метою дослідження є теоретичне відрефлексування проблеми впливу сучасних соціокультурних реалій на особливості організації та реалізації завдань навчання дорослих.

Мета наукового пошуку проблематизована необхідністю реалізації комплексного теоретичного аналізу заявленої тематики під андрагогічним кутом, що уможливило співвіднесення досліджуваного із цілим спектром ендогенних та екзогенних чинників, визначаючих особливості феноменологічної природи. Деталізовано значущість впливу на особистісному рівні мотиваційної складової, яка може набувати ролі вирішальної складової на рівні ефективної реалізації завдань навчальної діяльності. У ході проблемного викладу акцентовано увагу на ключових відмінностях дорослих суб'єктів пізнання, що враховується на етапі організації та реалізації для них навчального процесу.

Процедура дослідження передбачала поєднання відповідного методологічного інструментарію представленого на рівні методів індукції, дедукції, порівняльного аналізу та проблемного викладу. Завдяки залученню такого широкого спектру методів дослідження, вдалося спроектувати особливості навчання дорослих під андрагогічно-психологічним кутом дослідження, що вчергове підтвердило міждисциплінарний характер окресленої тематики. Акцентовано увагу на значущості компетентнісного підходу у фокусі реалізації завдань навчання дорослих, що уможливило підсилення практичної складової, сприяє розвитку ціннісних орієнтирів та особистісних якостей суб'єктів пізнання.

Результатом дослідження стало проектування моделі навчання дорослих, репрезентованої наступною компонентною структурою: самосвідомість, мотивація, мета (навчальна, розвиваюча та виховна), навчальні цілі (знання, уміння та навички), самонавчання, досвід навчальної та професійної діяльності.

У висновках підсумовано, що сьогоденні соціокультурні реалії актуалізували сприйняття феномену навчання дорослих не лише з позиції перспективності отримання професії, а передусім важливої умови забезпечення свого функціонування у ринкових умовах конкурентної боротьби. Означена ситуативність на феноменологічному рівні нерозривно була співвіднесена з неперервним навчанням – рушійною силою соціокультурного поступу.

Ключові слова: *андрагогіка; навчання дорослих; соціокультурні реалії; феномен.*

Вступ. Сучасні глобалізаційно-суспільні перетворення, які охопили цивілізаційний поступ, все більшою і більшою мірою активізували розширення міжособистісних взаємодій між носіями соціокультурного досвіду. Зазначена тенденційність частково позначилася на прояві негативних тенденцій, зокрема неготовності дорослої цільової аудиторії протистояти викликам ХХІ століття та відсутності у них достатньої кількості hard & soft skills, дозволяючих адаптуватися до якісного виконання своїх професійних функцій в умовах невизначеності. Ще одним негативним фактором, який підсилив вище наведену тенденційність виступили умови воєнного часу, які охопили терени